

การใช้กิจกรรมการเรียนรู้วรรณคดีเชิงรุกเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดสร้างสรรค์ และเจตคติต่อวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

Using Active Literature Learning Activities to Promote Creative Thinking Skill and Attitude Towards Thai Literature of Grade 8 Students

เฉลิมขวัญ วงศ์พานิช^{1*}, สมเกียรติ อินทสิงห์² และคณะ อ่อนนาง³

Chalermkwan Wongphanit^{1*}, Somkiart Intasingh², and Kaneya Oonngang³

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

¹Graduate Student in Curriculum and Instruction Division, Faculty of Education, Chiang Mai University

²รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

²Associate Professor Dr. of Curriculum and Instruction Division, Faculty of Education, Chiang Mai University

³อาจารย์ ดร. สาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

³Lecturer Dr. of Curriculum and Instruction Division, Faculty of Education, Chiang Mai University

*Corresponding author: wong.chalermkwan@gmail.com

(Received: August 1, 2025; Revised: September 2, 2025; Accepted: September 3, 2025)

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบทักษะการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังใช้กิจกรรมการเรียนรู้วรรณคดีเชิงรุก เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 60 และ 2) เปรียบเทียบเจตคติต่อวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังใช้กิจกรรมการเรียนรู้วรรณคดีเชิงรุก เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 60 ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 30 คน โรงเรียนบ้านแม่จอนฮีเหล็ก อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้วรรณคดีเชิงรุก จำนวน 4 แผน รวมทั้งหมด 16 ชั่วโมง 2) แบบประเมินทักษะการคิดสร้างสรรค์ และ 3) แบบวัดเจตคติต่อวรรณคดีไทย วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ และค่าสถิติทดสอบที่ผลการศึกษาพบว่า 1) ทักษะการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้วรรณคดีเชิงรุก คิดเป็นร้อยละ 79.71 อยู่ในระดับดี สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 ที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยด้านที่นักเรียนได้ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความคิดคล่องแคล่ว รองลงมาคือ ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม และความคิดละเอียดลออ ตามลำดับ และ 2) นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อวรรณคดีไทยหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้วรรณคดีเชิงรุก อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 72.60 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 ที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : กิจกรรมการเรียนรู้วรรณคดีเชิงรุก, ทักษะการคิดสร้างสรรค์, เจตคติต่อวรรณคดีไทย

Abstract

This study aimed to 1) compare the creative thinking skill of Grade 8 students after implementing active literature learning activities against the 60% criterion, and 2) compare the attitude towards Thai literature of Grade 8 students after implementing active literature learning activities against the 60% criterion. The sample for this study consisted of 30 students

from Grade 8/2 in the second semester of the 2024 academic year at Ban Maengonkilek School, Fang District, Chiang Mai Province, selected through cluster random sampling. The research instruments included 1) four lesson plans using active literature learning activities, totaling 16 hours, 2) a creative thinking skill assessment form, and 3) an attitude scale toward Thai literature. Data analysis was conducted using arithmetic means, standard deviations, percentages, and t-test. The study findings revealed that 1) Students' creative thinking skill after learning through active literature learning activities scored 79.71%, which was at a good level and significantly higher than the predetermined 60% criterion at the .05 statistical significance level. The highest mean score was in fluency, followed by flexibility, originality, and elaboration, respectively. 2) Students demonstrated positive attitudes toward Thai literature after learning through active literature learning activities at a high level, scoring 72.60%, which was significantly higher than the predetermined 60% criterion at the .05 statistical significance level.

Keywords: Active literature learning activities, Creative thinking skill, Attitude towards Thai literature

บทนำ

สังคมโลกปัจจุบันเป็นสิ่งสมมูลความรู้ที่มีความซับซ้อน เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านความรู้อย่างรวดเร็ว ประเทศที่กำลังพัฒนา และพลโลกจำเป็นต้องพัฒนาทั้งประเทศและสมาชิกให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เรียกว่าโลกในยุคศตวรรษที่ 21 สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ (2561) ได้ระบุในยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 ว่าการพัฒนาประเทศไทยไปสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วจำเป็นต้องมีการวางรากฐานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศอย่างเป็นระบบ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาและยกระดับคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ดี เก่ง และมีคุณภาพพร้อมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไปข้างหน้าได้อย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งคนไทยในอนาคตจะต้องมีความพร้อมทั้งกายใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้านและมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์ อุดม โอปอ้อมอารี มีวินัย รักชาติ ศาสนา และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่ 3 และอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตสู่การเป็นคนไทย ที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นวัตกรรม ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่และอื่น ๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการจึงได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 -2579 ขึ้นเพื่อวางกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศโดยมุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ ซึ่งรัฐต้องจัดให้เพื่อพัฒนาคนไทยทุกช่วงวัยให้มีความเจริญงอกงามทุกด้านเพื่อเป็นต้นทุนทางปัญญาที่สำคัญในการพัฒนาทักษะ คุณลักษณะ และสมรรถนะในการประกอบสัมมาชีพ และการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข อันจะนำไปสู่เสถียรภาพ และความมั่นคงของประเทศชาติในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ครูควรปรับกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ดังที่ วิจารณ์ พานิช (2555) ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ว่าจะต้องเปลี่ยนจากสอนให้รู้เนื้อหาเพียงอย่างเดียวเป็นต้องรู้เนื้อหาและพัฒนาทักษะที่ซับซ้อน เช่นเดียวกับ Kay (2010) ที่ระบุว่าทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 1) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมที่เน้นกระบวนการคิดซึ่งมีความสัมพันธ์กับทักษะทางปัญญา (Cognitive Skill) และทักษะการคิดขั้นสูง (Higher Order Thinking) ประกอบด้วย การคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม การสื่อสาร การร่วมมือทำงาน การคิดเชิงวิพากษ์ และการแก้ปัญหา 2) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ประกอบด้วย ความรู้พื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งมีความจำเป็นทั้งในด้านการเรียนรู้ การทำงานในยุคดิจิทัล และ 3) ทักษะชีวิตและการทำงานที่เน้นความสามารถในการปรับตัว ทักษะทางสังคม การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ความคิดริเริ่มความเป็นผู้นำ และความรับผิดชอบ จากแนวคิดดังกล่าวซึ่งสอดคล้องกับนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ คือ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือเน้นกระบวนการที่ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาเองได้มีการสร้างองค์ความรู้ที่พัฒนาให้นักเรียนได้ฝึกการคิดแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการสอนจากการถ่ายทอดความรู้แบบเดิมที่เน้นเนื้อหาเป็นหลักมาเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่หลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น ครูจะต้องปรับบทบาทจากการเป็นผู้ให้ความรู้ มาเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) ที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทยโดยนักเรียนจะต้องสามารถวิเคราะห์วิจารณ์วรรณคดีและวรรณกรรมตามหลักการวิจารณ์วรรณคดีเบื้องต้น รู้และเข้าใจลักษณะเด่นของวรรณคดี ภูมิปัญญาทางภาษาและวรรณกรรมพื้นบ้าน เชื่อมโยงกับการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และวิถีไทย ประเมินคุณค่าด้านวรรณศิลป์ และนำข้อคิดจากวรรณคดี และวรรณกรรมไปคิดแก้ปัญหาและประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงตลอดจนเกิดความซาบซึ้งและภูมิใจ ในบรรพบุรุษที่ได้สั่งสมสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) สอดคล้องกับ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2549) ที่กล่าวว่าวรรณคดีกับมนุษย์มีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออกเพราะมนุษย์เป็นผู้สร้างวรรณคดี และวรรณคดีเป็นสิ่งถ่ายทอดประสบการณ์ของมนุษย์ทั้งประสบการณ์ทางจิตใจ และประสบการณ์ชีวิต เพราะวรรณคดีแทบทั้งหมดนั้นเป็นเรื่องราวของชีวิตมนุษย์ตามอารมณ์และสายตาของผู้แต่ง การอ่านวรรณคดีจึงทำให้มีประสบการณ์ชีวิตที่กว้างขึ้น นอกจากนี้ อิงอร สุพันธ์วิวัฒน์ และคณะ (2555) กล่าวถึงเหตุผลและความสำคัญของการศึกษาวรรณคดีไว้ สรุปได้ว่า การเรียนวรรณคดีแม้จะไม่ก่อประโยชน์ในเชิงรูปธรรม แต่ก็มีประโยชน์ต่อการจรรโลงจิตใจ ใช้ความคิดเพื่อเข้าใจความเป็นมนุษย์ เนื่องจากวรรณคดี เป็นแหล่งรวบรวมความเจริญทางสังคม วัฒนธรรมตลอดจนยกระดับจิตใจของผู้อ่าน จากความสำคัญดังกล่าวกระทรวงศึกษาธิการจึงกำหนดให้มีการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีในทุกระดับชั้นการศึกษาตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาจนถึง ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งคุณค่าทางด้านวรรณศิลป์ และคุณค่าทางด้านสังคม มุ่งเน้นให้นักเรียนได้พินิจวรรณคดี คือ ศึกษาวรรณคดีอย่างลึกซึ้งโดยการอ่านวรรณคดีอย่างพิถีพิถันวิเคราะห์ทำความเข้าใจ ตีความ พิจารณาเนื้อหาและแนวคิด สามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณ ประเมินค่าและคิดแก้ปัญหาได้

การจัดการเรียนรู้วรรณคดีเพื่อประโยชน์ด้านการพินิจคุณค่าอย่างแท้จริง ควรเป็นการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด โดยเฉพาะการคิดขั้นสูง ดังที่ นิจสุตา อภินันทาภรณ์ (2555) กล่าวว่า การอ่านงานวรรณคดีจะทำให้มองเห็นแง่มุมเรื่องราวชีวิตและพฤติกรรมของตัวละครต่างยุคต่างสมัยพฤติกรรมของตัวละครจะเป็นบทเรียนชีวิตจำลองที่ท้าทายให้นักเรียนรู้จักคิดและคิดตาม ครูควรใช้สิ่งเหล่านี้เป็นตัวอย่างฝึกฝนการใช้สติปัญญาคิดแก้ปัญหาของนักเรียน ทดลองใช้มุมมองและแนวความคิดของนักเรียนในการไตร่ตรอง ใคร่ครวญเพื่อเพิ่มพูนสติปัญญามากขึ้น ในอีกแง่มุมหนึ่งความสามารถในการคิดขั้นสูงอีกประการหนึ่งที่สำคัญคือ ความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งนับเป็นทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 การพัฒนากระบวนการคิดจากขั้นพื้นฐานไปสู่การคิดสร้างสรรค์จึงนับเป็นจุดมุ่งหมายขั้นสูงที่การจัดการเรียนรู้วรรณคดีจะสามารถนำผู้เรียนไปถึงได้ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่ผู้เรียนจะต่อยอดจากการอ่านวรรณคดีได้ เช่น การกำหนดให้ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์

เหตุการณ์จากการเพิ่มเติมหรือดัดแปลงตอนจบของเรื่อง เป็นต้น ลักษณะดังกล่าวจะช่วยส่งเสริมการคิดขั้นสูงและเป็น การสร้างความหมายโดยผู้เรียนได้อีกวิธีการหนึ่ง (กิตติพงษ์ แบลิว และยงยุทธ อังคสัญญลักษณ์, 2566)

อย่างไรก็ตามในปัจจุบันการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทยยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรดังที่ สร้อยสน สกลรักษ์ (2541) กล่าวว่า ครูส่วนใหญ่มักทำให้นักเรียนรู้สึกและคิดว่าการอ่านวรรณคดีทำให้รู้สึกเครียดโดยไม่รู้ตัว เพราะครูมักบังคับให้ พวกเขาท่องคำศัพท์ยากซึ่งไม่เคยเรียนและไม่คุ้นเคยในชีวิตประจำวัน ตลอดจนตั้งคำถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริงตามแบบฉบับ มากกว่าให้เขาได้มีการแสดงความรู้สึก หรือแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากตัวบทวรรณคดีเดิม สอดคล้องกับ มโนทัศน์ที่ คลาดเคลื่อนในการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทยของ เฉลิมลาภ ทองอาจ (2552) ที่กล่าวว่า ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยได้รับ ประสิทธิภาพที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทย ไม่ถูกต้องตามทฤษฎีวรรณคดีและทฤษฎีการเรียนรู้ 5 มโนทัศน์ ได้แก่ 1) เป้าหมายหลักคือการสอนจริยธรรมและคุณธรรมแก่นักเรียน 2) เชื่อว่าวิธีบรรยายเป็นวิธีที่ดีที่สุดในการ สอนวรรณคดี 3) ความรู้จากตำราอ่านเชื่อถือและถูกต้องที่สุด 4) การจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทยคือการสอนประวัติและเนื้อหา วรรณคดี และ 5) มุ่งเน้นประเมินผลเนื้อหาจากวรรณคดี สะท้อนถึงเจตคติต่อวรรณคดีไทยของนักเรียนที่มีแนวโน้มในทางลบ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ที่ไม่เหมาะสมทำให้วรรณคดีกลายเป็นเรื่องที่น่าเบื่อ เข้าใจยาก และไม่มี ความหมายใน ชีวิตประจำวัน นักเรียนมองวรรณคดีเป็นเพียงเนื้อหาที่ต้องท่องจำเพื่อสอบ แทนที่จะเป็นงานศิลปะที่สร้างความเพลิดเพลิน ความซาบซึ้ง และการเรียนรู้เกี่ยวกับชีวิตและสังคม

เช่นเดียวกับผลการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทยในรายวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียน บ้านแม่ฮ่องสอนซึ่งเหล็กที่ผู้ศึกษาได้ทำการสอน พบว่า ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่เป็นกลุ่ม ชาติพันธุ์ที่ไม่ได้ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาแม่ การสอนในรายวิชาภาษาไทยจึงมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถฟัง พูด อ่าน เขียน ภาษาไทยได้อย่างคล่องแคล่ว เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการศึกษาและประกอบอาชีพในอนาคต อย่างไรก็ตาม ผลที่ ตามมาคือ นักเรียนยังขาดทักษะการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ และการพิจารณาคูณค่าของวรรณคดีได้อย่างลึกซึ้ง รวมทั้งยังไม่ เห็นประโยชน์ของการเรียนวรรณคดีไทยอย่างแท้จริง สอดคล้องกับผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ระดับ โรงเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2566 ซึ่งพบว่าคะแนนเฉลี่ยรายวิชาภาษาไทยอยู่ที่ร้อยละ 46.06 ซึ่ง ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ โดยเฉพาะในสาระวรรณคดีและวรรณกรรมที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม สะท้อนถึง ความสามารถในการอ่านและวิเคราะห์คุณค่าของวรรณคดีที่ยังต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียน นอกจากนี้ ยังพบว่า นักเรียน ส่วนใหญ่ขาดความกล้าในการแสดงความคิดเห็นหรือคิดนอกกรอบ เพราะการจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่มุ่งเน้นให้ตีความ ตามแนวทางในหนังสือเรียนมากกว่าการเปิดโอกาสให้คิดสร้างสรรค์ นักเรียนจึงยึดติดกับเนื้อหาและมุมมองเดิม ๆ ขาดทักษะ ในการนำเสนอไอเดียหรือมุมมองใหม่ ๆ ต่อวรรณคดีไทย

จากการศึกษาเอกสารข้อมูลข้างต้น สรุปได้ว่าปัญหาของการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทยที่สำคัญคือ ปัญหาด้าน วิธีการจัดการเรียนรู้ที่ทำให้นักเรียนมองวรรณคดีเป็นเรื่องที่ไม่มีประโยชน์และไม่สำคัญต่อการเรียนรู้ อีกทั้งการจัดการเรียนรู้ วรรณคดีไทยไม่ได้ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดขั้นสูง เช่น ทักษะการคิดสร้างสรรค์ที่เป็นหนึ่งในทักษะจำเป็นใน ศตวรรษที่ 21

ซึ่งจากการศึกษาและค้นคว้าพบว่า การจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทยที่น่าสนใจเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูงและให้ นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อวรรณคดีนั้น ควรมีเทคนิคและวิธีการสอนในรูปแบบใหม่ ๆ ซึ่งหนึ่งในแนวคิดการสอนที่สำคัญ คือ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ซึ่งช่วยส่งเสริมคุณลักษณะที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน ดังที่ สถาพร พงษ์พิบูล (2555) กล่าวว่า วิธีการเรียนรู้เชิงรุกเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสร้างสรรคทางปัญญา (Constructivism) ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าเนื้อหาวิชา เพื่อให้ นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้และสร้างองค์ความรู้ ผ่านการปฏิบัติจริง โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า ซึ่งช่วยให้ เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง และสอดคล้องกับ วารินทร์พร พันเพ็ญฟู (2562) ที่ กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ทุก

ขั้นตอน โดยลงมือปฏิบัติในกิจกรรมการเรียนรู้และเป็นศูนย์กลางในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ มีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบร่วมกันในกระบวนการเรียนรู้ใช้กระบวนการคิดขั้นสูง (Higher order thinking) ในการแก้สถานการณ์ปัญหาอย่างเป็นระบบอย่างสร้างสรรค์สามารถใช้การปฏิสัมพันธ์ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สะท้อนผลของการเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเองและระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน จนสามารถสร้างองค์ความรู้จากกิจกรรมการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองและส่งผลให้ผู้เรียนบรรลุตามผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ ทั้งนี้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกยังสามารถพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนได้ ดังเช่นงานวิจัยของวาสนา ชาติโย และมานพ ชาติโย (2566) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ พบว่าผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาที่เรียนจากรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นอยู่ในระดับดีมาก และพบว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุกยังสามารถเปลี่ยนแปลงเจตคติของผู้เรียนต่อเรื่องที่เรียนได้ผ่านการที่ครูสร้างประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลลิตทิพย์ วรรณพงษ์ และแสงสุรีย์ ดวงคำน้อย (2563) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค STAD ผลการศึกษาพบว่านักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนวรรณคดีไทย โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย

ด้วยแนวคิด หลักการและเหตุผลเบื้องต้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจศึกษาค้นคว้าวิจัยในเรื่อง การใช้กิจกรรมการเรียนรู้วรรณคดีเชิงรุกเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดสร้างสรรค์และเจตคติต่อวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านแม่อนขี้เหล็ก อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังใช้กิจกรรมการเรียนรู้วรรณคดีเชิงรุก เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 60
2. เพื่อเปรียบเทียบเจตคติต่อวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังใช้กิจกรรมการเรียนรู้วรรณคดีเชิงรุก เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 60

นิยามศัพท์เฉพาะ

การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ให้นิยามศัพท์เฉพาะไว้ดังนี้ คือ

1. **กิจกรรมการเรียนรู้วรรณคดีเชิงรุก** หมายถึง กระบวนการในการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทยที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม กระตุ้นให้ใช้กระบวนการคิดขั้นสูง ศึกษาเนื้อเรื่อง แลกเปลี่ยนเรียนรู้คุณค่าของวรรณคดี รวมทั้งคิดจินตนาการหามุมมองแปลกใหม่ สร้างสรรค์แก้ไขเนื้อเรื่องวรรณคดีในรูปแบบของตนเอง ซึ่งผู้ศึกษาสังเคราะห์ขึ้น ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนดังนี้
ขั้นที่ 1 กระตุ้นให้กล้าคิด (Stimulate thinking) เป็นขั้นนำเข้าสู่บทเรียนโดยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้วรรณคดี ใช้กิจกรรมโดยครูกระตุ้นให้นักเรียนสังเกตภาพ ระดมตั้งคำถามจากสิ่งที่เห็นให้ได้ปริมาณมากที่สุดก่อนเข้าสู่บทเรียนวรรณคดี
ขั้นที่ 2 ลองพินิจเนื้อหา (Concentrate on contents) เป็นขั้นสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาวรรณคดี ประวัติความเป็นมา ลำดับเหตุการณ์ในเรื่องเพื่อเชื่อมโยงสัมพันธ์พฤติกรรมของตัวละคร
ขั้นที่ 3 ชวนวิจักษ์คุณค่า (Appreciate the value) เป็นขั้นที่นักเรียนได้พัฒนาการคิดอย่างรอบด้าน เพื่อสะท้อนคุณค่าจากเนื้อเรื่องวรรณคดี โดยประยุกต์ใช้กิจกรรมหมวด 6 ใบ
ขั้นที่ 4 ร่วมพัฒนาเรียนรู้ (Learning Together) เป็นขั้นที่ส่งเสริมกระบวนการกลุ่มเพื่อระดมความคิดสร้างสรรค์ร่วมกันแก้ไขเรื่องใหม่โดยปรับเปลี่ยนเหตุการณ์หรือฉากสำคัญที่มีผลกระทบต่อโครงเรื่อง

ขั้นที่ 5 มุ่งสู่การปรับใช้ (Applicable to real life) เป็นขั้นที่นักเรียนคิดเพิ่มเติมหรือตัดแปลงเนื้อเรื่องวรรณคดีใหม่ในรูปแบบของตนเอง โดยเน้นการพิจารณาถึงความรู้สึกของตัวละคร และสามารถเชื่อมโยงกับประสบการณ์หรือความเข้าใจในชีวิตของตนเองได้

2. ทักษะการคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการคิดสิ่งใหม่ คิดเพิ่มเติมหรือตัดแปลงวิธีการให้เกิดผลที่แตกต่างจากเดิม โดยยึดองค์ประกอบ 4 ด้านของ Guilford (1967) คือ 1) ความคิดริเริ่ม เป็นความคิดแปลกใหม่แตกต่างจากเดิม ตัดแปลงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ 2) ความคิดคล่องแคล่ว เป็นการตอบได้รวดเร็วและมีปริมาณในเวลาจำกัด 3) ความคิดยืดหยุ่น เป็นการหาคำตอบได้อย่างหลากหลายประเภท และ 4) ความคิดละเอียดลออ เป็นการบอกรายละเอียดเกี่ยวกับคำตอบและเชื่อมโยงสัมพันธ์สิ่งต่าง ๆ ได้ ทักษะการคิดสร้างสรรค์วัดได้จากแบบประเมินทักษะการคิดสร้างสรรค์ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น

3. เจตคติต่อวรรณคดีไทย หมายถึง ผลรวมความรู้สึกและความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อวรรณคดีไทย หลังการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้วรรณคดีเชิงรุก ครอบคลุมองค์ประกอบ 2 ด้านคือ 1) ด้านความรู้สึก เป็นอารมณ์ของนักเรียนในการตอบสนองเชิงบวกหรือลบต่อวรรณคดี และ 2) ด้านความคิดเห็น เป็นการแสดงออกทางความคิดผ่านการตัดสินคุณค่าของวรรณคดี โดยวัดได้จากแบบวัดเจตคติที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. นักเรียนได้พัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ และมีเจตคติที่ดีต่อวรรณคดีไทยผ่านการจัดการเรียนรู้วรรณคดีเชิงรุก
2. ครูภาษาไทยหรือผู้ที่สนใจสามารถนำแนวคิดการจัดการจัดการเรียนรู้อรรถคดีเชิงรุกไปใช้กับสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้
3. สถานศึกษาได้แนวทางการจัดการเรียนรู้อรรถคดีเชิงรุกทางด้านภาษาที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะการคิดขั้นสูง

วิธีดำเนินการศึกษา

ผู้ศึกษาดำเนินการศึกษาในประเด็น ดังต่อไปนี้

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 2 ห้องเรียน รวม 64 คน โรงเรียนบ้านแม่อนขี้เหล็ก อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) โดยใช้ห้องเป็นหน่วยในการสุ่ม

เนื้อหาที่ใช้ในการศึกษา

เนื้อหาที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้อิงตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 วิชาภาษาไทย ในสาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ตัวชี้วัด ม.2/1-4 ประกอบด้วย 1) สรุปเนื้อหาวรรณคดีและวรรณกรรมที่อ่านในระดับที่ยากขึ้น 2) วิเคราะห์และวิจารณ์วรรณคดีวรรณกรรมและวรรณกรรมท้องถิ่นที่อ่าน พร้อมยกเหตุผลประกอบ 3) อธิบายคุณค่าของวรรณคดีและวรรณกรรมที่อ่าน 4) สรุปความรู้และข้อคิดจาก การอ่านไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

ตัวบววรรณคดีที่ใช้ในการศึกษาอิงตามรายชื่อวรรณคดีสำหรับจัดการเรียนการสอนภาษาไทยตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่องวรรณคดีสำหรับจัดการเรียนการสอนภาษาไทยตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งผู้ศึกษาเลือกวรรณคดีจำนวน 4 เรื่อง โดยคัดเลือกวรรณคดีที่มี

องค์ประกอบสอดคล้องกับช่วงวัยของผู้เรียน มีเนื้อหาการดำเนินเรื่องเหมาะกับการจินตนาการสร้างสรรค์เรื่องราวที่แปลกใหม่ได้ คือ 1) รามเกียรติ์ ตอน นารายณ์ปราบหนทก 2) กาพย์เรื่องพระไชยสุริยา 3) พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อ และ 4) ราชอิราษ ตอน สมิงพระรามอาสา

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรต้น คือ การใช้แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้วรรณคดีเชิงรุก

ตัวแปรตาม คือ ทักษะการคิดสร้างสรรค์ และเจตคติต่อวรรณคดีไทย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้วรรณคดีเชิงรุก จำนวน 4 แผนการเรียนรู้ แผนละ 4 ชั่วโมง รวมทั้งหมด 16 ชั่วโมง โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย รายการประเมิน 3 ส่วน คือ 1) ส่วนนำ 2) ส่วนกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ 3) ส่วนการวัดและประเมินผล การจัดการเรียนรู้ พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.84 หมายถึงมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

2. แบบประเมินทักษะการคิดสร้างสรรค์ มีลักษณะเป็นการทดสอบที่มีโจทย์กำหนดให้นักเรียนเขียนตอบแบบอัตนัย จำนวน 3 ข้อ คะแนนเต็มข้อละ 16 คะแนน รวม 48 คะแนน กำหนดรูบริกส์ในการให้คะแนนแต่ละองค์ประกอบ 4 ระดับคือ ดีมาก (4) ดี (3) พอใช้ (2) และปรับปรุง (1) โดยใช้องค์ประกอบ 4 ด้านของ Guilford (1967) คือ 1) ความคิดริเริ่ม 2) ความคิดคล่องแคล่ว 3) ความคิดยืดหยุ่น และ 4) ความคิดละเอียดลออ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ประเมิน ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์และเกณฑ์การประเมินโดยการหาค่า IOC พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.80 - 1.00 ทุกข้อ แสดงให้เห็นว่า ข้อคำถามมีความสอดคล้องและสามารถใช้ได้ทุกข้อ

3. แบบวัดเจตคติที่มีต่อวรรณคดีไทย มีลักษณะเป็นข้อคำถามโดยการเขียนข้อความแสดงเจตคติที่มีต่อวรรณคดีไทย ซึ่งข้อคำถามในแบบวัดเจตคติจะครอบคลุมองค์ประกอบ 2 ด้านคือ 1) ด้านความคิดเห็น และ 2) ด้านความรู้สึก โดยใช้มาตรา ส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีทั้งสิ้น 20 ข้อ แบ่งเป็นข้อความเชิงนิมิตาน 10 ข้อ และข้อความเชิงนิเสธ 10 ข้อ จัดเข้าสู่ชุดเป็น แบบวัดเจตคติต่อวรรณคดีไทย โดยเรียงลำดับข้อความแบบสุ่ม จากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามและวัตถุประสงค์การศึกษาโดยการหาค่า IOC พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.80 - 1.00 ทุกข้อ แสดงให้เห็นว่า ข้อคำถามมีความสอดคล้องและสามารถใช้ได้ทุกข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ทำหนังสือขออนุญาตศึกษาและเก็บข้อมูลนักเรียน โรงเรียนบ้านแม่ฮ่องสอนฮีเหล็ก จากสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และนำส่งที่โรงเรียนบ้านแม่ฮ่องสอนฮีเหล็ก เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 4 แผน แผนละ 4 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 16 ชั่วโมง ให้แก่นักเรียนที่เป็นตัวอย่างในการศึกษา โดยผู้ศึกษาใช้แผนการเรียนรู้วันละ 1 แผน จำนวน 4 ชั่วโมงต่อเนื่องกัน ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2568 ทั้งนี้เนื่องจากบริบทของโรงเรียนบ้านแม่ฮ่องสอนฮีเหล็กเป็นโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ครูผู้สอนสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ได้อย่างยืดหยุ่นเพื่อเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพการศึกษา ดังนั้นผู้ศึกษาจึงสามารถเก็บข้อมูลตามขั้นตอนที่ได้ออกแบบไว้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน

3. ดำเนินการประเมินทักษะการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้วรรณคดีเชิงรุก โดยใช้ประเมินทักษะการคิดสร้างสรรค์ ใช้เวลาในการทำแบบประเมินทักษะการคิดสร้างสรรค์ 60 นาที จากนั้นนำมา

ตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์การให้คะแนน (Rubrics score) และดำเนินการวัดเจตคติต่อวรรณคดีไทยของนักเรียน โดยนักเรียนเป็นผู้ทำแบบวัดเจตคติต่อวรรณคดีไทยด้วยตนเอง

4. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูล แผลผลตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยนำผลคะแนนมาเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 60 และนำข้อมูลที่ได้มาสรุปและอภิปรายผลการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์ทักษะการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน โดยการเปรียบเทียบคะแนนหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้วรรณคดีเชิงรุกเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 60 ที่กำหนด ดำเนินการโดยการคำนวณหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ และค่าสถิติทดสอบที ทั้งนี้ผู้ศึกษาได้กำหนดเกณฑ์การแปลผลเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ โดยปรับเกณฑ์การแปลผลจากกระทรวงศึกษาธิการ (2557) ดังนี้

ร้อยละ 80.00 – 100.00	หมายถึง มีทักษะในการคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับดีมาก
ร้อยละ 70.00 – 79.99	หมายถึง มีทักษะในการคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับดี
ร้อยละ 60.00 – 69.99	หมายถึง มีทักษะในการคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับปานกลาง
ร้อยละ 50.00 – 59.99	หมายถึง มีทักษะในการคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับพอใช้
ร้อยละ 0.00 – 49.99	หมายถึง มีทักษะในการคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับต้องปรับปรุง

2. การวิเคราะห์เจตคติต่อวรรณคดีไทยของนักเรียน โดยการเปรียบเทียบคะแนนหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้วรรณคดีเชิงรุกเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 60 ที่กำหนด ดำเนินการโดยการคำนวณหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานค่าร้อยละ และค่าสถิติทดสอบที ทั้งนี้ผู้ศึกษาได้กำหนดเกณฑ์การแปลผลเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ โดยปรับเกณฑ์การแปลผลจากกระทรวงศึกษาธิการ (2557) ดังนี้

ร้อยละ 80.00 – 100.00	หมายถึง มีเจตคติต่อวรรณคดีไทยอยู่ในระดับมากที่สุด
ร้อยละ 70.00 – 79.99	หมายถึง มีเจตคติต่อวรรณคดีไทยอยู่ในระดับมาก
ร้อยละ 60.00 – 69.99	หมายถึง มีเจตคติต่อวรรณคดีไทยอยู่ในระดับปานกลาง
ร้อยละ 50.00 – 59.99	หมายถึง มีเจตคติต่อวรรณคดีไทยอยู่ในระดับน้อย
ร้อยละ 0.00 – 49.99	หมายถึง มีเจตคติต่อวรรณคดีไทยอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบทักษะการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังใช้กิจกรรมการเรียนรู้วรรณคดีเชิงรุก เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 60 ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ทักษะการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนหลังใช้กิจกรรมการเรียนรู้วรรณคดีเชิงรุก เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 60 (n = 30)

ทักษะการคิดสร้างสรรค์	คะแนนเต็ม	\bar{x}	S.D.	ร้อยละ	แปลผล	df	t	sig
1. ความคิดริเริ่ม	4.00	3.07	0.79	76.67	ดี	29	4.64	0.00*
2. ความคิดคล่องแคล่ว	4.00	3.23	0.67	80.83	ดีมาก	29	6.79	0.00*
3. ความคิดยืดหยุ่น	4.00	3.22	0.78	80.56	ดีมาก	29	5.76	0.00*
4. ความคิดละเอียดลออ	4.00	3.09	0.79	77.22	ดี	29	4.78	0.00*
รวม	16.00	12.61	0.76	78.82	ดี	29	15.33	0.00*

*p<.05

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีทักษะการคิดสร้างสรรค์หลังกิจกรรมการเรียนรู้วรรณคดีเชิงรุก โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 78.82 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 ที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ถือว่าผ่านเกณฑ์ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่นักเรียนได้ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความคิดคล่องแคล่ว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.23 คิดเป็นร้อยละ 80.83 อยู่ในระดับดีมาก รองลงมาคือ ความคิดยืดหยุ่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.22 คิดเป็นร้อยละ 80.56 อยู่ในระดับดีมาก ถัดมาคือ ความคิดละเอียดลออ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.09 คิดเป็นร้อยละ 77.22 อยู่ในระดับดี และความคิดริเริ่ม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.07 คิดเป็นร้อยละ 76.67 อยู่ในระดับดี ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบเจตคติต่อวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังใช้กิจกรรมการเรียนรู้วรรณคดีเชิงรุก เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 60 โดยนักเรียนประเมินตนเอง ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เจตคติที่ดีต่อวรรณคดีไทยของนักเรียน หลังใช้กิจกรรมการเรียนรู้วรรณคดีเชิงรุก เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 60 (n = 30)

เจตคติต่อวรรณคดีไทย	คะแนนเต็ม	\bar{x}	S.D.	ร้อยละ	แปลผล	df	t	sig
1. ด้านความรู้สึกรู้สึก	5.00	3.55	0.74	73.16	มาก	29	4.07	0.00*
2. ด้านความคิดเห็น	5.00	3.67	0.73	74.18	มาก	29	5.02	0.00*
รวม	10.00	7.22	0.74	73.67	มาก	29	9.09	0.00*

*p<.05

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีเจตคติที่ดีต่อวรรณคดีไทยหลังใช้กิจกรรมการเรียนรู้วรรณคดีเชิงรุก โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 7.22 คิดเป็นร้อยละ 73.67 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 ที่กำหนดไว้ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่นักเรียนได้ค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านความคิดเห็น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 คิดเป็นร้อยละ 74.18 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านความรู้สึกรู้สึก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55 คิดเป็นร้อยละ 73.16 อยู่ในระดับมาก โดยทั้ง 2 ด้านย่อยสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 ที่กำหนดไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ถือว่าผ่านเกณฑ์

อภิปรายผลการศึกษา

ผู้ศึกษาขอเสนอการอภิปรายผลการศึกษาดังต่อไปนี้

1. จากผลการศึกษาที่พบว่า ทักษะการคิดสร้างสรรค์หลังกิจกรรมการเรียนรู้วรรณคดีเชิงรุกสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 ที่กำหนดไว้ ผู้ศึกษาขอแบ่งประเด็นอภิปรายเป็นรายองค์ประกอบ ดังนี้

1.1 ด้านความคิดริเริ่ม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.07 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.79 คิดเป็นร้อยละ 76.67 อยู่ในระดับดี อาจเป็นเพราะผู้ศึกษาได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้วรรณคดีเชิงรุก โดยมีขั้นตอนการเรียนรู้ในขั้นที่ 5 มุ่งสู่การปรับใช้ (Applicable to real life) ที่เน้นให้นักเรียนคิดเพิ่มเติมหรือดัดแปลงเนื้อเรื่องวรรณคดีใหม่ในรูปแบบของตนเอง การดัดแปลงเนื้อเรื่องวรรณคดีใหม่ในรูปแบบของตนเองเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์อย่างเต็มที่ นักเรียนจะต้องนำเอาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวรรณคดีเดิมมาเป็นจุดเริ่มต้น จากนั้นใช้จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างสรรค์เรื่องราวใหม่ที่มีลักษณะเฉพาะตัว นักเรียนได้ฝึกการมองปัญหาหรือเหตุการณ์จากมุมมองที่หลากหลาย การหาทางเลือกที่แตกต่างกัน และการสร้างสรรค์ผลงานที่มีความเป็นเอกลักษณ์ ในขั้นนี้ยังมีกระบวนการที่ให้นักเรียนพิจารณาถึงความรู้สึกของตัวเองในวรรณคดีซึ่งเป็นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาทักษะการเข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy) ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 นักเรียนจะต้องวิเคราะห์แรงจูงใจ อารมณ์ความรู้สึก และพฤติกรรมของตัวเอง เชื่อมโยงกับประสบการณ์หรือความเข้าใจใน

ชีวิตของนักเรียนเอง นอกจากนี้เมื่อนักเรียนได้สร้างสรรค์ผลงานใหม่จากวรรณคดี ผู้ศึกษาสังเกตเห็นได้ว่านักเรียนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของผลงานและภาคภูมิใจในความสามารถของตนเอง ความรู้สึกนี้จะขยายไปสู่การเห็นคุณค่าของวรรณคดีไทยที่เป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานจึงเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ และการสร้างเจตคติที่ดีต่อวรรณคดีไทย ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2560) ที่ได้นำเสนอแนวทางการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ไว้ว่าควรส่งเสริมการสร้างผลงาน (Product) เน้นการส่งเสริมกระบวนการคิด คิดให้ได้ทั้งปริมาณและคุณภาพ แนะนำความคิดลงสู่การปฏิบัติ ลงมือทำ (Learning by doing) เพราะการปฏิบัติซ้ำ ๆ ทำให้เกิดความคงทนในการเรียนรู้ สามารถสร้างชิ้นงานและนำชิ้นงานไปใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น ส่งเสริมให้มีการประกวดการสร้างหรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ เป็นต้น จะทำให้ผู้ผลิตเกิดกำลังใจ เกิดความท้าทายในการคิดสิ่งใหม่ ๆ ต่อไป

1.2 ด้านความคิดคล่องแคล่ว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.23 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.67 คิดเป็นร้อยละ 80.83 อยู่ในระดับดีมาก อาจเป็นเพราะผู้ศึกษาได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้วรรณคดีเชิงรุก ในชั้นที่ 1 กระตุ้นให้กล้าคิด (Stimulate thinking) โดยเป็นขั้นนำเข้าสู่บทเรียนที่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้วรรณคดี จากกิจกรรมฝึกการคิดคล่องแคล่ว โดยครูกระตุ้นให้นักเรียนสังเกตภาพ ตั้งคำถามจากสิ่งที่เห็นให้ได้ปริมาณมากที่สุดก่อนเข้าสู่บทเรียนวรรณคดี ในขั้นนี้เป็นการสร้างความมั่นใจในการแสดงออกทางความคิดและการลดข้อจำกัดในการคิดที่เกิดจากความกลัว การตัดสินหรือความผิดพลาด ผู้ศึกษาสังเกตว่าในครั้งแรกที่ให้นักเรียนลองตั้งคำถามจากภาพ นักเรียนจะใช้เวลาคิดนานเพราะมองหาในภาพว่าเกิดอะไร ใครทำอะไร แต่เมื่อผู้ศึกษาชี้แจงว่าให้นักเรียนสามารถตั้งคำถามอะไรก็ได้จากที่เห็นในภาพหรือรู้สึกว่ายากรู้เพิ่มเติม นักเรียนคิดได้เร็วขึ้นและสนุกกับการตั้งคำถาม การตั้งคำถามจากการสังเกตภาพยังช่วยให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการตั้งคำถามที่หลากหลาย ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในการเรียนรู้วรรณคดี เนื่องจากการตั้งคำถามที่ดีจะนำไปสู่การค้นหาคำหมายที่ลึกซึ้งและการเข้าใจที่ครอบคลุมมากขึ้น ผู้ศึกษาจึงมีความเห็นว่าการใช้กิจกรรมฝึกการคิดคล่องแคล่วในขั้นเริ่มต้นมีความสำคัญเนื่องจากการปลดล็อกความคิดของนักเรียนให้กล้าแสดงออก โดยไม่ต้องกังวลเกี่ยวกับความถูกต้องหรือการตัดสิน ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญที่ขัดขวางความคิดสร้างสรรค์ อีกทั้งยังเป็นการสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการคิดแบบเปิดกว้าง ซึ่งจะส่งผลต่อการเรียนรู้ในขั้นตอนต่อไปทั้งหมด ซึ่งสอดคล้องกับ สุวิทย์ มูลคำ (2550) ที่ได้นำเสนอกิจกรรมการฝึกคิดสร้างสรรค์ คือการฝึกคิดต่างมุมมอง โดยเป็นการฝึกคิดมุมมองที่เรามองสิ่งเดียวกันแต่ต่างไปจากเดิมเพื่อหามุมมองใหม่ ๆ ที่แตกต่างไปจากความเคยชินเดิม ๆ ในหลายมิติ ดังตัวอย่างเช่น ฝึกคิดตั้งคำถามแบบมองต่างมุมเป็นการฝึกคิดมองต่างมุมที่แตกต่างไปจากเดิม

1.3 ด้านความคิดยืดหยุ่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.22 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.78 คิดเป็นร้อยละ 80.56 อยู่ในระดับดีมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้วรรณคดีเชิงรุก ในชั้นที่ 3 ขบวนการชื่นชม (Appreciate the value) ที่ผู้ศึกษาส่งเสริมให้ขึ้น เป็นขั้นที่นักเรียนได้ฝึกการคิดหาคำตอบอย่างหลากหลาย โดยการรู้เรื่องราวของวรรณคดีเรื่องนั้นทั้งหมดก่อนที่จะสะท้อนคุณค่าจากเนื้อเรื่องวรรณคดี โดยใช้กิจกรรมหวมก 6 ใบ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนได้คิดหลายมุมมองผ่านการสวมหมวกแต่ละสี เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสูงในการพัฒนาความคิดยืดหยุ่น เนื่องจากช่วยให้นักเรียนฝึกการมองปัญหาหรือเรื่องราวจากหลากหลายมุมมอง การสวมหมวกสีต่าง ๆ ทำให้นักเรียนต้องปรับเปลี่ยนกรอบการคิดตามบทบาทที่กำหนด เช่น หมวกสีขาวสำหรับการคิดเชิงข้อเท็จจริง หมวกสีแดงสำหรับการคิดเชิงอารมณ์ หมวกสีเขียวสำหรับการคิดสร้างสรรค์ ซึ่งกิจกรรมหวมก 6 ใบในบริบทของวรรณคดีทำให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์และตีความเนื้อหาได้อย่างหลากหลายและลึกซึ้ง ไม่เพียงแต่เข้าใจเนื้อเรื่องในระดับพื้นฐานแต่ยังสามารถมองเห็นคุณค่าและข้อคิดจากมุมมองที่ต่างกันไป ซึ่งสอดคล้องกับธรรมชาติของวรรณคดีที่มักมีความหมายแฝงและสามารถตีความได้หลายระดับ ซึ่งสอดคล้องกับ เอ็ดเวิร์ด เดอ โบโน (2546) ที่กล่าวว่า การคิดแบบหวมก 6 ใบเป็นวิธีการหนึ่งที่เปิดมิติแห่งการคิดให้กว้างขวางออกไปและแสดงให้เห็นว่าการคิดแต่ละแบบมีศักยภาพและข้อจำกัดอย่างไร นอกจากนี้การคิดแบบหวมก 6 ใบ ยังเป็นวิธีการคิดที่สามารถคิดได้หลากหลายคิดได้หลายแง่มุมในประเด็นหรือเรื่องเดียวกันโดยใช้หมวกสีหมวกแทนการคิดอันจะช่วยให้คิดพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ได้ครอบคลุมและมีคุณภาพมากขึ้น และสอดคล้องกับ De Bord (2005, อ้างถึงใน อุษณีย์ อนุรุทธ์วงศ์, 2555) ที่ได้กล่าวว่า

ครูควรส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน โดยการสร้างความคิดหลังไหล ครูควรยื่นโจทย์ที่ให้นักเรียนได้หลายทิศทาง เด็กที่ตอบได้มาก ๆ หลายทิศทาง มีแนวโน้มว่าจะเป็นผู้ที่สร้างสรรค์ได้มากกว่าเด็กทั่วไป

1.4 ด้านความคิดละเอียดลออ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.09 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.79 คิดเป็นร้อยละ 77.22 อยู่ในระดับดี ทั้งนี้เนื่องจากว่ากิจกรรมการเรียนรู้วรรณคดีเชิงรุก ในชั้นที่ 2 ลองพินิจเนื้อหา (Concentrate on contents) เป็นขั้นที่นักเรียนได้เรียนรู้รายละเอียดเกี่ยวกับวรรณคดีเรื่องที่ศึกษาทั้งความเป็นมา เนื้อเรื่อง ลำดับเหตุการณ์ในเรื่องเพื่อเชื่อมโยงสัมพันธ์พฤติกรรมของตัวละคร นักเรียนได้พิจารณาเนื้อหาของวรรณคดีอย่างละเอียด เพื่อหาความสัมพันธ์ของตัวละคร และพฤติกรรมที่ตัวละครแสดงออก จากนั้นสรุปตามความเข้าใจของตนเอง ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าการประยุกต์ใช้กิจกรรมการเรียนรู้วรรณคดีเชิงรุกสามารถส่งเสริมความคิดละเอียดลออของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในขั้นตอนการพินิจเนื้อหา ซึ่งมีกลไกการเรียนรู้ที่เน้นการวิเคราะห์การเชื่อมโยงข้อมูลอย่างเป็นระบบ ช่วยให้นักเรียนฝึกฝนทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ การสังเกตรายละเอียดที่สำคัญ และการหาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ในวรรณคดี กระบวนการเรียนรู้ที่นักเรียนต้องศึกษาความเป็นมา เนื้อเรื่อง และลำดับเหตุการณ์ เป็นการฝึกให้นักเรียนมีความเข้าใจในบริบททางประวัติศาสตร์และวรรณกรรม ซึ่งจำเป็นต่อการตีความหมายของวรรณคดีอย่างถูกต้องและลึกซึ้ง การเชื่อมโยงพฤติกรรมของตัวละครกับเหตุการณ์ต่างๆ ในเรื่อง ช่วยให้นักเรียนสามารถเข้าใจแรงจูงใจและการพัฒนาตัวละครได้อย่างละเอียดถี่ถ้วน ซึ่งสอดคล้องกับ Guilford (1967) ที่กล่าวถึง ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) ว่าเป็นการพิจารณาข้อมูลอย่างละเอียดรอบคอบ หาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล เป็นลักษณะความคิดในรายละเอียดที่ตกแต่ง ขยายความคิดหลักให้เกิดความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีขึ้น เมื่อสิ่งที่เรียนรู้นั้นมีรายละเอียด มีข้อมูล มีการแจกแจงประเด็นต่าง ๆ ที่จำเป็นและเกี่ยวข้องต่อการสร้างความรู้ นอกจากนี้เนื่องจากว่ากิจกรรมการเรียนรู้วรรณคดีเชิงรุก ในชั้นที่ 4 ร่วมพัฒนาเรียนรู้ (Learning Together) เป็นขั้นที่ส่งเสริมกระบวนการกลุ่มเพื่อระดมความคิดสร้างสรรค์ ร่วมกันแก้ไขข้อสงสัยใหม่โดยปรับเปลี่ยนเหตุการณ์หรือฉากสำคัญที่มีผลกระทบต่อโครงเรื่อง ในขั้นนี้ผู้เรียนได้เรียนรู้เชิงรุกผ่านการทำงานร่วมกับเพื่อนในกลุ่มโดยการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นถึงเนื้อเรื่องในวรรณคดีที่เกิดขึ้นว่าใครเห็นว่าเนื้อเรื่องส่วนไหนที่ควรปรับเปลี่ยนเหตุการณ์ หรือฉากใดที่เป็นฉากสำคัญที่มีผลกระทบต่อเนื้อเรื่องทั้งหมด และเมื่อเปลี่ยนแล้วจะมีผลกระทบต่อตัวละครทั้งหมดในเรื่องอย่างไร ซึ่งจากการสังเกตในชั้นเรียนพบว่า เมื่อนักเรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนในกลุ่ม แต่ละคนจะเสนอฉากที่ตนเองเห็นว่าสำคัญต่อโครงเรื่อง เพื่อนในกลุ่มจะคอยกระตุ้นให้แต่ละคนแสดงความคิดเห็นเนื่องจากครูบอกตอนต้นว่าอยากได้ผลงานนี้เป็นความร่วมมือของทุกคนในกลุ่ม จากนั้นจะเลือกเหตุการณ์ที่อยากปรับเปลี่ยนจากเสียงส่วนใหญ่ เมื่อผู้เรียนได้ลองเสนอความคิดเห็นและฟังความคิดเห็นเพื่อนจะเกิดการกระตุ้นและท้าทายที่นำไปสู่การขยายขอบเขตความคิด การได้ฟังมุมมองที่หลากหลายจากสมาชิกในกลุ่มช่วยให้นักเรียนเห็นปัญหาหรือประเด็นต่าง ๆ จากหลายมิติ ทำให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งและครอบคลุมมากขึ้น กิจกรรมการร่วมกันแก้ไขข้อสงสัยใหม่โดยการปรับเปลี่ยนเหตุการณ์หรือฉากสำคัญที่มีผลกระทบต่อโครงเรื่องนั้น เป็นกิจกรรมที่ต้องใช้ทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์อย่างผสมผสาน นักเรียนในกลุ่มได้วิเคราะห์โครงสร้างเรื่องเดิม เข้าใจความเชื่อมโยงระหว่างเหตุการณ์ต่าง ๆ และคาดการณ์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลง กระบวนการนี้เมื่อได้รับการสนับสนุนจากการอภิปรายกลุ่ม จึงช่วยพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบและละเอียดถี่ถ้วนมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ วารินทร์พร ฟินเฟื่องฟู (2562) ที่ได้ระบุบทบาทของผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก คือ ผู้เรียนสามารถแสดงออกถึงพฤติกรรมมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สามารถแสดงออกถึงการทำงานแบบร่วมกันในการเรียนรู้และการรับผิดชอบบทบาท และมีปฏิสัมพันธ์ที่แสดงออกถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนด้วยตนเอง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ คະເນຍະ อ่อนนาง (2564) ที่ระบุว่ากิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้คิดอย่างเป็นระบบ สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ทำให้เกิดความเข้าใจในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ของรายวิชาอย่างมีประสิทธิภาพ อาทิ รูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นการสืบค้นแบบรวมพลัง มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เป็นขั้นตอนชัดเจน เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้สืบค้นสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปองค์ความรู้ร่วมกันในกลุ่ม ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย

ซึ่งในภาพรวม การใช้กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกช่วยส่งเสริมทักษะการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน โดยเป็นกระบวนการที่ช่วยปลูกฝังทักษะและนิสัยในการคิดสร้างสรรค์ที่นักเรียนสามารถนำไปใช้ในทุกด้านของชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ ซอริก วงศ์สุวรรณ (2563) ที่ได้ศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งผลการวิจัยพบว่า หลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกนักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละกระบวนการคิดสร้างสรรค์เท่ากับ 70.88 ซึ่งจัดว่ามีระดับคะแนนกระบวนการคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วารินทร์พร พันเพ็ญฟู (2562) ที่กล่าวว่า ผลที่เกิดจากการเรียนรู้แบบเชิงรุก จะทำให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีความสุข ทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งแสดงถึงผลการเรียนรู้ของผู้เรียนนำไปสู่การเกิดความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างผลงาน

2. จากผลการศึกษาที่พบว่า เจตคติต่อวรรณคดีไทยหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่วรรณคดีเชิงรุก สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก

2.1 ด้านความรู้สึก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.74 คิดเป็นร้อยละ 73.16 อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากว่ากิจกรรมการเรียนรู้วรรณคดีเชิงรุกที่ผู้ศึกษาออกแบบ ทำให้นักเรียนมีความสุขในการเรียนรู้จากการใช้เกมในขั้นที่ 2 ลองพินิจเนื้อหา (Concentrate on contents) โดยเป็นขั้นที่นักเรียนได้เรียนรู้รายละเอียดเกี่ยวกับวรรณคดีก่อนและใช้เกมเพื่อให้นักเรียนได้ทบทวน เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของตัวละคร และพฤติกรรมที่เกิดขึ้น จากนั้นนักเรียนได้เล่นเกมการเรียงลำดับเหตุการณ์ในวรรณคดีโดยมีการแข่งขันกันระหว่างกลุ่ม กลุ่มที่เรียงลำดับเสร็จและถูกต้องก่อนจะได้คะแนนพิเศษ ผู้ศึกษาสังเกตได้ว่าในขั้นนี้เป็นขั้นที่นักเรียนมีความกระตือรือร้นและรู้สึกตื่นเต้น มีความอยากชนะเพื่อน ๆ กลุ่มอื่น แสดงให้เห็นว่าการสอดแทรกกิจกรรมหรือเกมในการเรียนรู้ทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อเรื่องที่กำลังเรียนรู้ได้ สอดคล้องกับ ปิยะพงษ์ จันลาโสม (2563) ที่กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีไทยโดยใช้เกมว่า เป็นการจัดการกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความสนใจและความต้องการของผู้เรียน ผู้สอนต้องออกแบบวิธีการสอนที่หลากหลายทำให้เกิดความน่าสนใจ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้จักใช้ความคิดวิเคราะห์และความคิดสร้างสรรค์ ใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลายและเหมาะสม สร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้มีความสุขและสนุกสนาน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และปลูกฝังผู้เรียนให้มีทัศนคติที่ดีต่อวรรณคดีไทย เห็นคุณค่าและความสำคัญของวรรณคดีไทย นอกจากนี้ เนื้อเรื่องวรรณคดีที่ผู้ศึกษาเลือกมาใช้ในการศึกษายังเป็นเนื้อเรื่องที่มีความสนุกสนาน น่าติดตาม เชื่อมโยงกับชีวิตของนักเรียน เช่น เรื่องรามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบหนทที่นำเสนอสถานการณ์การก่อกบฏที่สะท้อนปัญหาสังคมในปัจจุบัน ทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจและเชื่อมโยงกับประสบการณ์ส่วนตัวได้อย่างลึกซึ้ง ในตอนนั้นหนทใช้อำนาจและอิทธิพลของตนในการก่อกบฏผู้อื่น ซึ่งเป็นปัญหาที่พบเห็นได้ในสังคมปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นในโรงเรียน ที่ทำงาน หรือในชุมชน เรื่องพระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อ เห็นการผจญภัยของพระอภัยมณีในการหนีจากนางผีเสื้อ สร้างความตื่นเต้นให้กับผู้อ่าน ขณะเดียวกันก็สอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมเกี่ยวกับความกล้าหาญ ความฉลาด และการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า นอกจากนี้ยังมีองค์ประกอบของความสัมพันธ์ที่นักเรียนวัยรุ่นกำลังประสบอยู่ในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นมิตรภาพ ความรัก ความขัดแย้งหรือการแก้ไขปัญหาระหว่างกัน การที่นักเรียนเห็นความเชื่อมโยงระหว่างวรรณคดีกับชีวิตของตนเอง ทำให้การเรียนรู้กลายเป็นประสบการณ์ที่มีความหมายและคงทน นักเรียนจึงรู้สึกกระตือรือร้นในการเรียนวรรณคดี ซึ่งสอดคล้องกับ สุภัทรพงศ์ รวงผึ้งรุ่งโรจน์ (2563) ที่กล่าวถึงแนวทางในการสอนวรรณคดีไทย ว่าครูต้องทำหน้าที่เป็นทั้งผู้แนะให้นักเรียนเห็นความงามของวรรณคดีและเป็นทั้งผู้วิพากษ์ คือ ประเมินคุณค่าของวรรณคดีนั้น ๆ ให้นักเรียนเห็นว่าวรรณคดีไทยมีลักษณะเด่น มีความงามและมีค่าอย่างไร ดีหรือไม่อย่างไรด้วย ครูจึงต้องสร้างความรู้สึกที่วรรณคดีเป็นสิ่งที่สอนให้คนรู้สึกถึงความงาม ความประณีต บรรจงในชีวิต สำคัญที่สุดคือครูควรเน้นการคิดรวบยอดมากกว่าเนื้อหา เพราะการเน้นเนื้อหามากเกินไปนักเรียนจะไม่มีโอกาสซาบซึ้งถึงความงามและความไพเราะของวรรณคดี และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลลิตทิพย์ วรรณพงษ์ และแสงสุรีย์ ดวงคำน้อย (2563) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค STAD มีผลการวิจัยเกี่ยวกับ

เจตคติว่า เจตคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการเรียนวรรณคดีไทยที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค STAD พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุกส่งเสริมให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อเรื่องที่เรียน

2.2 ด้านความคิดเห็น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.73 คิดเป็นร้อยละ 74.18 อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อวรรณคดีเชิงรุก ที่ผู้ศึกษาได้ออกแบบโดยใช้กระบวนการทั้ง 5 ขั้นตอนนั้น ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้อวรรณคดีในมุมมองที่แตกต่างไปจากเดิม การที่นักเรียนมีเจตคติต่อวรรณคดีไทย ด้านความคิดเห็นในระดับมาก อาจเนื่องมาจากการที่วิธีการจัดการเรียนรู้นี้ได้ปรับเปลี่ยนจากแนวทางเดิมที่เน้นการท่องจำเนื้อหาหรือการถอดคำประพันธ์เพียงอย่างเดียว มาเป็นการเรียนรู้ที่มีการมีส่วนร่วมและการเชื่อมโยงกับประสบการณ์จริงของนักเรียน การเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้อวรรณคดีกลายเป็นสิ่งที่มีชีวิตชีวาและเข้าถึงได้มากขึ้น แทนที่จะเป็นเพียงข้อความที่ต้องจำให้ได้ สอดคล้องกับ จีวรธรรม อิศระพงษ์ไพศาล (2555) ที่กล่าวว่า การสอนวรรณคดีมีแนวทางที่หลากหลาย การสอนควรสร้างความสนุกสนาน เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น และวิพากษ์วิจารณ์เนื้อหา ส่วนต่าง ๆ จากเรื่องที่ได้เรียน โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมมากที่สุด และการที่นักเรียนมีเจตคติที่ดีขึ้นต่อวรรณคดีไทย ยังสอดคล้องกับ Güngör (2021) ที่กล่าวว่า เจตคติเชิงบวกจะช่วยกระตุ้นแรงจูงใจและพฤติกรรมการเรียน ซึ่งนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์และความสำเร็จทางการเรียน ทั้งนี้ในขั้นตอนที่ 5 ซึ่งเป็นการมุ่งสู่การปรับใช้ (Applicable to real life) ถือเป็นจุดเด่นสำคัญของกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกนี้ เนื่องจากเป็นขั้นตอนที่ให้นักเรียนได้คิดเพิ่มเติมหรือดัดแปลงเนื้อเรื่องวรรณคดีใหม่ในรูปแบบของตนเอง การที่นักเรียนได้พิจารณาถึงความรู้สึกของตัวละครและสามารถเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของตนเองได้ ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายและคงทน นักเรียนจึงเริ่มเข้าใจว่าวรรณคดีไม่ใช่เพียงแค่เรื่องเล่าจากอดีต แต่เป็นสิ่งที่มีความหมายและสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาความคิดและตนเองได้ นักเรียนจึงคิดว่าวรรณคดีมีคุณค่า รวมทั้งนักเรียนยังสามารถนำข้อคิดจากวรรณคดีไปใช้ในสถานการณ์ที่เจอในชีวิตจริงของนักเรียนได้ สอดคล้องกับ วาสนา ขาซियो และมานพ ขาซियो (2566) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นหลักการสำคัญในการนำไปประยุกต์ใช้ผ่านกระบวนการคิด สามารถยกระดับคุณภาพทั้งด้านความรู้ ความสามารถ และเจตคติของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา

1. ครูผู้สอนควรสร้างกิจกรรมที่ให้นักเรียนเป็นผู้นำในการคิดหาแนวทางแก้ปัญหาใหม่ ๆ เน้นสร้างความมั่นใจในการเสนอแนวคิดที่แปลกใหม่ รวมถึงการเชื่อมโยงความรู้เก่ากับความคิดใหม่ เพื่อช่วยให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มได้ดีขึ้น
2. ครูผู้สอนควรเน้นส่งเสริมกิจกรรมที่นักเรียนได้ซาบซึ้งถึงวรรณคดีมากขึ้น โดยเน้นให้นักเรียนเห็นคุณค่าและความสำคัญของวรรณคดีทั้งต่อตนเองและต่อประเทศชาติ เพื่อช่วยให้นักเรียนรักและภูมิใจในความเป็นไทยเพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการใช้กิจกรรมการเรียนรู้อวรรณคดีเชิงรุก ในการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงอื่น ๆ เช่น ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการคิดแก้ปัญหา เป็นต้น
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และเจตคติต่อวรรณคดีไทยโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้อวรรณคดีเชิงรุกกับการจัดการเรียนรู้โดยวิธีอื่น เช่น การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพงษ์ แบ้ว และยงยุทธ อังคสัญลักษณ์. (2566). เทคนิคการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้แนวทางการเรียนรู้เชิงรุก: แนวปฏิบัติสู่การพัฒนาการคิด. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 21(1), 60-72.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). *แนวทางปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. โรงพิมพ์ชุมนุมการเกษตรแห่งประเทศไทย.
- คะเนยะ อ่อนนาง. (2564). ผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทักษะการจัดการเรียนรู้และเจตคติต่อวิชาชีพครูของนักศึกษาวิชาชีพครู. *ศึกษาศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 5(2), 15-24.
- จิรวรรณ อิศระพงศ์ไพศาล. (2555). ผลของการสอนวรรณคดีไทยโดยใช้กลวิธีมีลติพาร์ที่มีต่อความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจการเขียนเรียงความทางวิชาการ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ช่อรัก วงศ์สุวรรณ. (2563). ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เรื่องพันธุศาสตร์และเทคโนโลยีทางดีเอ็นเอ. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 18(2), 123-129.
- เดอ โบโน, เอ. (2546). *สมอง 6 ใบ คิด 6 แบบ* (สุดตระการ ธนโกเศศ และคณะ, ผู้แปล). ชานชาลา.
- ปิยะพงษ์ จันลาโสม. (2563). การพัฒนาบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้และเจตคติต่อการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการการเรียนรู้และนวัตกรรม การศึกษา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิจสุดา อภินันทาภรณ์. (2555). วรรณคดีไทย: ทำอย่างไรให้เด็ก เกิดการเรียนรู้. *วารสารวิชาการ*, 15(2), 3-11.
- รัตน์ฤทัย สัจจพันธุ์. (2549). *สุนทรียภาพแห่งชีวิต*. ณ เพชร.
- ลลิตทิพย์ วรรณพงษ์ และแสงสุรีย์ ดวงคำน้อย. (2563). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค STAD. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 5(3), 425-438.
- วารินทร์พร พันเพ็ญฟู. (2562). การจัดการเรียนรู้ Active Learning ให้สำเร็จ. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์*, 9(1), 135-145.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- สถาพร พงกตพิกุล. (2555). คุณภาพผู้เรียน...เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ (QUALITY OF STUDENTS DERIVED FROM ACTIVE LEARNING PROCESS). *วารสารการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยบูรพา*, 6(2), 1-13.
- สุภัทรรพี รวงผึ้งรุ่งโรจน์. (2563). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้วรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองและทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุวิทย์ มูลคำ. (2550). *กลยุทธ์การสอนคิดวิเคราะห์* (พิมพ์ครั้งที่ 4). ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2560). *หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ การคิดเชิงสร้างสรรค์*. <https://www.ocsc.go.th/wp-content/uploads/2023/12/PDF-การคิดเชิงสร้างสรรค์.pdf>.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579*. פרקหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 (ฉบับย่อ)*. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สร้อยสน สกลรักษ์. (2541). แนวการสอนวรรณคดีมรดกในระดับมัธยมศึกษา. *วารสารครุศาสตร์*, 26(2), 39-49.

อิงอร สุพันธุ์วัฒน์ และคณะ. (2555). *วรรณกรรมวิจารณ์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุษณีย์ อนุรุทธ์วงศ์. (2555). *การพัฒนาทักษะความคิดระดับสูง: Developing Higher Level of Thinking Skills*. ไอ คิว บুক เซ็นเตอร์.

Guilford, J. P. (1967). *The Nature of Human Intelligence*. New York: McGraw – Hill Book Co.

Güngör, C. (2021). The relationship between attitudes towards learning and success orientation in undergraduate students. *International Online Journal of Education and Teaching (IOJET)*, 8(3). 1774-1796.

Kay, K. (2010). *21st century skills: Why they matter, what they are, and how we get there*. In J. Bellanca, & R. Brandt (Eds.), *21st century skills: rethinking how students learn*. Bloomington, IN: Solution Tree Press.

วารสารหลักสูตรและการสอน มช.